

vi overalt, hvor vi kom, var i kontakt med de mennesker vi mødte, og det var ikke mindst tilfældet i Gjevilyashytten.

Ingen tage det fortrydeligt op, at jeg nævner værtsfolkene først, familien Haave. Man skal lede med lygte for at finde venligere og hjælpsommere mennesker. Alt lige fra et venligt, varmende ord til et rum til arbejdet med planterne og nye hæle under de opslidte støvler hjalp de med. Vi har kun eet ord: t a k.

Og så Reidar Jørgensen og frue, ja og kammeraterne på turene. Vi siger hver enkelt tak for hjælpsomhed og kammeratskab. Der var alltid en hånd parat, hvis stigningen var for brat, og da min kone kom for skade at kaste sin strikkepose i elven, blev den straks reddet i land af et par resolute deltagere. Tak, fordi jeg blev accepteret i gjængen.

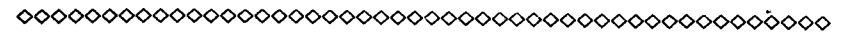
Ja, der var jo det med navnene. Jeg siger ikke, at norske udtaler deres navne utydeligt; det er vel vore øren, der har svært ved at fange lydene med den uvante betoning. Vi mødte også så mange på en gang, det var svært at huske navnene lige straks. Min kone og jeg diskuterede bl. a. om værtsfolkene hed Hove eller Horve, og det endte altså med, at vi blev klare over, at det var Haave. Men vi klarede os længe med Mor Norge (det kalder vi Dem forresten endnu, fru Haave), ja og gårdsgutten og løbedrengen. Med navnene på deltagerne havde vi det noget lignende, og derfor benævnte vi dem med navne som: Sif med guldhåret, Den leende dame, Vebjerg og sådan fremdeles.

Da vi efter en forceret, næsten dramatisk biltur fra Bamble til Larvik, sejlede hjem med indvoldsrysteren Peder Wessel, erklærede min kone, at denne norgestur skulle være vor sidste. Men vi er ved at drøfte, hvornår vi igen kan rejse på ferie i Norge og besøge Gjevilyashytten, Trondhjem o.s.v.

T.T.s formand hr. Reidar Jørgensen gav mig lov til at lægge ind i T.T.s farver, hvad jeg syntes, og jeg har foretrukket at sætte dem i relation til de to midterste linier i næstsidste vers i: «Mens nordhavet bruser», og lad mig så ende med at gøre det ønske, der udtrykkes i denne sangs sidste linier til mit.

Det hvidene kors i den røde bund  
det har du av Danebrog arvet.

O flag for Norig, stand evig så,  
mist aldri ditt hjerteblads høie blå.



## EN BEVEGET KIRKEINNVIELSE I 1729 DA PRESTENE BET HVERANDRE I «MUND OG NÆSE» I HØLONDA KIRKE

*Av Olaus Schmidt*

Kirken står i bondens tanker og bevissthet på et høyt sted, har Bjørnson sagt. Fredet og harmonisk fortøner også de gamle kirkebygg seg i våre bygder rundt omkring i landet og synes å bekrefte Bjørnsons karakteristikk av deres plass i menighetens liv og virke.

Men at det ikke alltid har gått så fredelig og stille for seg innenfor kirkeveggen, kan krøniken i bygdene fortelle litt av hvert om. Da den gjenoppbygde kirke på Hølonda skulle innvies i 1729, oppsto det således et slikt «klammeri» mellom de assisterende prester at de tilslutt gikk over til håndgripeligheter og hele høytideligheten synes å ha artet seg som en polsk riksdag.

Hovedpersonene i «dramaet», får vi nesten kalle det, var biskopen i Trondhjem, dr. theol. Peder Krog og rektoren ved byens ærverdige katedralskole, magister Hans Skanke. Omkring den grupperer seg så flere av stiftets prester.

Ved først å omtale hovedpersonene finner vi bakgrunnen for og årsaken til striden ved kirkeinnvielsen.

Magister Hans Skanke, som vel må sies å ha spilt hovedrollen, var født i Trondhjem 18. april 1679. Han gjennomgikk Katedralskolen i sin fødeby og var en meget flink elev, som skolens rektor, den lærde filolog, magister Anders Ivarsson Borch tok seg særlig

av. Skanke tok senere teologisk embetseksamen i København, men søkte ikke fast geistlig stilling etterpå. Han interesserte seg tidlig for finnemisjonen og lærte seg under et opphold på Tromsø det lappiske språk. Etter å ha vært huslærer noen år hos lagmannen i Nordland, Gert Lange på Torget (Torgar) i Brønnøy, ble han famulus hos biskop Peder Krog og fulgte biskopen bl. a. på dennes visitasreiser til den ytterste grense av Finnmark. Skanke gikk fra stillingen som biskopens famulus over i skolens tjeneste, og ble hører, senere konrektor ved sin gamle skole, Katedralskolen i Trondhjem. Ved siden av skolegjerningen var det fremdeles finnemisjonen som interesserte ham mest. Han utførte forarbeid til misjonsverket som Thomas von Westen organiserte senere og ble på flere måter dennes medhjelper og støtte i dette arbeid. Som belønning for dette arbeid, fikk Skanke inntektene av de tre kirkene i Melhus prestegjeld og løfte om rektoratet ved Katedralskolen når dette ble ledig.

Forholdet mellom Skanke og biskopen, Peder Krog, hadde vært det beste inntil Skanke ble knyttet til von Westens misjonsverk, som var en torn i biskopens øyne. Selve misjonsverket hadde biskopen visstnok ikke noe i mot, men da dette ble organisert i faste former ble biskopen holdt utenfor. At han som kirkens øverste tilsynsman i stiftet, følte dette som tilsidesettelse er nokså naturlig.

Biskop Peder Krog er en omstridt personlighet. Han var utvilsomt en vel utrustet mann og en dyktig, men myndig administrator med diktatoriske tendenser. Samtidig hadde han ikke det beste ry for redelighet, og det er visstnok på dette punkt årsaken til striden på Hølonde må søkes i forbindelse med det mindre vennskapelige forhold som var inntrådt mellom ham og rektor Skanke. Hølonde kirke, eller Høelands Kirke som navnet ble skrevet den gang, brente ned i 1724. Etter datidens skikk sørget biskopen for bygging av ny kirke ved kollekt fra de øvrige kirker i stiftet eller bispedømmet. Den nye kirke var ferdig i 1729 og skulle altså innvies. Skanke, som nå var blitt rektor ved Katedralskolen, var som nevnt i henhold til kongebrev tillagt inntektene av kirken som var en av annekskirkene i Melhus. Han møtte til innvielsen av kirken, men biskopen var ikke tilstede personlig. Det var prosten i Dalernes prosti, Jens Lemvig i Klæbu som foresto innvielsen, assistert av sognepresten i



Hølonde kirke

Onsen, Buvika

Melhus, Christen Henriksson Lyster, og sogneprestene i Orkedalen og Byneset, henholdsvis Tarald Ross og Johan Crantz samt den residerende kapellan i Støren, Christopher Bernhoft.

Rektor Skanke har åpenbart ikke funnet at alt var som det skulle være med gjenoppbyggingen av kirken. Det foreligger ingen nærmere opplysninger om dette lenger. Den eneste beretning om begivenhetene i forbindelse med kirkeinnvielsen finnes i et såkalt «smededikt», som er skrevet etterpå av en anonym forfatter. Han signerer diktet med «Mephistopheles», og diktet eksisterer i en avskrift som professor Ludvig Daae hadde i sine samlinger og i sin tid offentliggjorde.

Den anonyme forfatter, som sikkert har vært akademiker (muligens prest han også) slipper i hvert fall satiren løs og svinger tukdens ris over de opptredende. Han kaller sitt dikt «Liig Vers over Høelands Kirkes Indvielse».

Av diktet fremgår det at det er kommet til munnhuggeri i selve

kirken, først mellom rektor Skanke og sogneprest Tarald Ross, og den siste er gått over fra skjellsord til håndgripeligheter. Om dette opptrinn heter det i diktet:

«En Rector Prygel fik, naar Kirken blev indsat,  
Den, kaaret var til Strid af Eders Folk og Skare,  
Den Kappen fik oppaa, bar Helligdommens Kav,  
Ham torde ingen Mand med Stok mer straffe af,  
Mens sligt er nu forglemmt: Missionens Tider,  
En Præst den anden nu i Mund og Næse bider —!»

Presten Tarald Ross i Orkedalen som i stridens hete gikk over til håndgripeligheter, var også trondhjemmer av fødsel. Hans barn-  
domshjem i byen var en gammel kjøpmannsgård på «Bakkene»,  
Taraldsgården, som Taraldsgårdsveiten har navn etter. I diktet  
blir han minnet om dette i følgende, mindre smigrende linjer:

«Hr. Tarald er det Ret at slaa en Værgeløs,  
Sligt haver I vel øvt paa Jæde-Dreng og Tøs,  
For I med Slagsmaal fik jers Baccalauri Grad,  
Da I med Kuskerne paa Taraldsgaarden sad,  
Om Eders Hellighed veed I selv bedst at tale,  
Om Eders Lærdom I ret herlig veed at prale,  
Jeg tror den meest bestaar i Løgn og Ukyskhed,  
Som Anders klokke nok at ræsonnere veed.»

Rektor Skanke har appellert til biskopens stedfortreder, provsten  
Jens Lemvig, som visstnok har irettesatt Ross, men er selv blitt så  
hissig og ivrig at han først skjelte ut sin embetsbror, presten Crantz  
på Byneset, og deretter har vendt seg til rektoren med ennå verre  
tiltale enn herr Taralds.

Skanke var imidlertid den som hadde fått striden i gang. Det  
var saken om innsamlingen av midler til gjenoppbygging av kirken  
på Hølonda han nå hadde rotet opp i. Det heter om dette at han  
ved sine skrivelser brakte det dertil at biskopen måtte bygge en  
kirke for de penger som han helst hadde lagt på kistebunnen.

Hvordan en enn ser på biskop Peder Krog, hadde han dog hjul-  
pet Skanke i dennes karriere og rektoren var unektelig blitt ganske

rikelig belønnet for sitt arbeid i misjonsverket. Dette har alt sam-  
men åpenbart irritert presteskabet. I diktet får derfor Skanke føl-  
gende tiltale:

«Er det at lønne den som var din fosterfader?  
Hans fordoms famulus er nu hans største hader.  
Du haver moxen (måskje) glemt, da du med hurven gikk  
Og sang for spekesild og musublandet drik.»

De siste linjer er en hentydning til Skankes egen skolegang ved  
Katedralskolen da han sammen med de øvrige fattige disipler måtte  
gå rundt og synge for godtfolks dører og få de nådesmuler som falt  
fra de velstiltes bord. I nyeste tid har forfatteren Kristian Kristiansen  
skildret skoledisiplenes sangoppvartning rundt omkring i byen i  
de dager i fortellingen om Adrian Posepilt.

I diktet tillater forfatteren seg enkelte moralske skumlerier om  
Skanke og prestene som var tilstede ved innvielsen, men alt dette  
kan man visst med trygghet slå en strek over.

Opptrinnene ved innvielsen av kirken på Hølonda i 1729 som  
dette smedediktet handler om, er av stor tidsbilledlig interesse. Vi  
må se det hele under tidens synsvinkel. Diktet er som nevnt en  
satire og overdrevet i skildringene av de forskjellige episoder. Men  
datidens mennesker var enkle i sine følelser og i sin måte å være  
på. Rent psykologisk er skildringene i diktet derfor utvilsomt helt  
i overensstemmelse med tidens ånd og vesen.